УДК 392.1(477)«18-20»

Ю.С. БУЙСЬКИХ,
О.О. ВАСЯНОВИЧ

Трансформація традиційної культури гуцулів Верховини: дитина першого року життя

У статті, на основі польового матеріалу, досліджується традиційна культура гуцулів Верховини та її зміни на прикладі комплексу родильної обрядовості та першого року життя дитини. Розглядаються допологові магічні дії забезпечення щасливого народження та подальшого життя дитини. Висвітлено післяпологовий період родильного обряду: родини, ім'я наречення, хрестини, постриження тощо. Чільну увагу також приділено аналізу міфологічних вірувань і уявлень, пов'язаних із долею дитини та померлими нехрещеними дітьми.

Ключові слова: дитина, трансформація, родини, родильна обрядовість, міфологія.

Люди на то си зходє, поберают і любє, аби мати дїти
П. Шекерик-Доників

Субкультура дитинства у вітчизняній етнології давно вже стала об'єктом ґрунтовних наукових досліджень, що відображають різні її аспекти, структурні одиниці та споріднені явища традиційної культури. Для прикладу можна назвати праці Н. Гаврилюк [1], О. Боряк [2], І. Щербак[3], Н. Аксьонової [4], В. Гребеньової [5] й інших. Підсумком доробку українських етнологів і фольклористів у царині вивчення дитячої субкультури став перший том багатотомного видання «Народна культура українців: життєвий цикл людини» [6].

У липні 2012 р. під час експедиції у Верховинський район Івано-Франківської обл. авторами даного дослідження був зафіксований великий масив матеріалу, що відображає вірування, повір'я й обряди, пов'язані з дітьми. Вивченню субкультури дитинства та пов'язаної з нею родильної обрядовості на локальних матеріалах Гуцульщини присвячена низка досліджень – починаючи із класичних праць М. Зубрицького [7], Р. Кайндля [8], А. Онищука [9], П. Шекерик-Дониківа [10], В. Шухевича [11], й закінчуючи сучасними розробками етнологів та етнолінгвістів – Є. Сявавко [12], М. Бігусяка [13], Л. Хомчак [14] тощо.

Комплекс родильної обрядовості в обстежених селах нині характеризується певною редукцією традиції та, відповідно, дещо спрощеними формами. Зокрема, більшість інформантів могла говорити лише про особистий досвід і досвід найближчих родичів, а не про місцеву традицію загалом, що характерно для більшості регіонів України. Проте в окремих випадках особистий досвід у контексті біографічного інтерв'ю виявлявся дуже цікавим і показовим для розуміння особливостей соціально-побутового боку народного акушерства у регіоні протягом кінця 1930-х – початку 1980-х років. Так, одній нашій респондентці із с. Зелене, яка ще застала життя у «курниці» (курній хаті), довелося народжувати на самоті.

Пологи проходили навіть без допомоги повитухи, оскільки не було часу її кликати, і не було кому – оповідачка з чоловіком жили в присілку «у верхах»:

Два рази я родила. То раз так я родила, ну, дівчинку та я родила, шо щи був чоловік коло, та щи була якась жінка, а раз та вродила, шо я сама родила. Чоловіка не було, чоловік в той раз десь був десь, десь так його не було вдома. А я родила сама дитину … саме всьо те собі і тута сама [показує характерними жестами, як відрізала пуповину – **авт.**] та й те то оповила, та й те то так і … я одну дівчинку родила в такій хаті, шо ви споконвіка такої хати, напевно, ніде вже нє виділи … така хата … шо дим усей у хату. Отака хата була, така хата була у нас колис там, де ми жили… [15].

Схожа інформація була зафіксована нами у селах Верхній Ясенів і Криворівня:

…мама колись мого чоловіка покійного розказувала, шо одинацятеро дітей родила, та й каже, – вона собі так тяжко … оце у хаті тіки маленькі, нікуда піти, ні повитух ніяких близько нема біля … та й сама каже: «Та й пупа врубаю, діти дадуть ножиці, оно як яка, шо одно заповите, а друге ножиці рубати, та й помалу, – каже, – сил, та й встану, та й звару, то зварю горілки та масла, та й на того каже, – поверх сто грам вип'ю, да й уже, – каже, – трошкі та й стаю, та й далі роб'ю шось», – такє казала [16].

А котрі були, шо й сами родили. Були такі, шо розказували там, ну, я знаю того чоловіка, жінку ні вже, а чоловіка, – дівчинку закинула. То вони мали багато діти. Ну, тей чоловік пошов худобу останню кутати, а жінка дитину вродила, та й загорнула, ну, то це називало си запаска така, знаїте? Ну, таке як так, тай ту дитину загорнула в оту драночку, та й в запаску, та й поклала отак на піч, та йде, варить собі їстив! Як варила собі, так і варе. А чоловік увійшов, та й ка, – а та одна дитина запла[кала]: «Шо то там?», – ка. Та ка: «Дитину я вродила та й завела поклала на піч, ну, а ти чого, – ка, – тут коло печі?» …та й то то в бабі така була пословиця: «А шо тут, каже? – А-а-ай, Гнатючка, – ка, – вродила, та й дитину на піч, та й варить їсти… [17].

Зауважимо, що за спостереженнями Р. Кайндля, зробленими наприкінці XIX ст., «гуцульська жінка нерідко народжує без всякої підмоги» [18]. Відповідно, наші матеріали, що стосуються загалом середини – другої половини XX ст., цілком підтверджують це.

Про обрядово-ритуальний бік передпологового та власне пологового етапу фіксувалася досить фрагментарна інформація. Вагітна жінка, яку на Верховинщині називають «тіжка», «тєжка, «вже зайшла», «беременна» повинна була дотримуватися низки заборон, які досить носили як раціональний, так і ірраціональний характер. Фактично дотепер зберігається вірування про таємничий зв'язок між поведінкою вагітної жінки та ще ненародженою дитиною. Тому з'явилася низка заборон, покликаних забезпечити народження здорової дитини, позбавленої фізичних та розумових вад.

У нас видите оце плит закладений – заворитниці такі є там, де розкладається. То не можна через ото лізти всередину, бо кажуть, шо дитина буде тридушна, відтак, єк буде дихати, то такі три ємці буде. У свєта вишивать не можна жінці, бо може дитина бути без пальчика [19].

Єк поросє в стайні, та й дає їсти, мусіть давати, та й так піхає. Не треба штурхати – дітіні на плечах шкамок такий лізе, єк дітіна спит, то так дитину вертит, крутит, шо не може. Треба трошки сокотити [20].

Шоб не перелякалася чогось, шоб не задивлялася на шось таке пагане [21].

Як перепудилася, то шоби за себе не ймиласи [22].

Вагітній не можна на вогонь дитивитиси, бо в той раз може дитина кинутиси та й може бути на лице така половінь (?). Це може бути. Меш [мишу] неможна бити, бо в той час може дитина кінутиси і може таке бути чи на лиці чи де. То були такі люди, шо була меш на лиці і з шерстинками. Не шоб лиш пляма чорна, але з шерстинками [23].

Шкодит, єк вагітна жінка йде на мерця. Воно шкодит. Вона йде, єк якіс родини. Треба не дуже зазирати і нитку червону перевізати [показує на зап'ястку – **авт.**] [24].

Чомусь зараз вважається, шо не можна іти на похорон, а прабабця казала, шо можна [25].

Очевидно, що в більшості цих заборон ми маємо магію, в основі якої лежить закон подібності, притаманний багатьом народам світу [26].

Інформанти відмічають, що вагітній жінці потрібно потрошку виконувати різні роботи, що потім позитивно позначиться на легких пологах.

Єк вагітна то потрішки треба робити, аби там дитина лупаласи. Аби не здіймала так. Робити треба, ходити треба, аби не тіжке. Аби шось таке не вергти [27].

Робила всьо, хіба би негодна робити. Не можна пити, курити [28].

Вагітна жінка особливо суворо повинна була дотримуватися моральних принципів поведінки у суспільстві. Негативна поведінка, за народними віруваннями, могла позначитися на вдачі дитини.

Єк украсти шось, то буде дитина злодій. Коли мама п'є, брешет. Це дитина вдаєтси, хоть би шо [29].

Красти гріх – Ангела носиш ти [30].

Єк є коло хати горох, а йде вагітна жінка: Ой, єкий файний горох, ану я шулюку [стручок] урву. Єк ту шулю з'їсть, дитина вродитси кучерява [31].

Великим гріхом вважалося позбавити дитину життя – зробити аборт.

Сповідаєтси, на це є покута. Перед Бога стає і випрошує Бога. Може, там покуту дає Бог. Аборт робити, то має їсті ту дитину [на тому світі] [32].

Чи там [на тому світі] діти будуть її розривати чи шо. О! Дітей буде тих своїх поїдать [33].

У с. Кривопілля С. Маховською[1] було записано історію про жінку, яка зробила аборт і вирішила у цьому покаятися:

…поїхала в Рахів до диєкона до сповіді. Та й усьо розказала, та й просит, аби дав покуту. А він каже: «За це покути нема. Але єк хочеш, переночуй у церкві». Та й да́ла згоду. І вони її там замкнили, шо це вже не знаю, чи світило шо, чи в потемку сиділо. Дес вночі, дуже пізно, виходит з-за пристола, того за Райськими дверми, курка, а

1 Складаємо С. Маховській щиру подяку за це і наступні повідомлення, які збагатили наше дослідження.

за курков кури безліч – так, ніби тисячами. Та й обійшли сюда коло пристолу. Курка із курчатами, вона наперед, а курчата за нев. І далі туда пішли. І більше це вже нічого не виділа. Прийшли рано її пустили, та й вона пішла, бо він так сказав, шо до нього, до диєкона д'хаті. Та й розказала, шо виділа. А він каже: «Так, жіночко, оця курка – то мала бути дівчинка, та, шо ви її знищили, а до кінця світа ще тілко мало бути людей із тої дівчини. То ви не стратúли одну дівчинку, а весь отой нáрід, шо ви виділи, кілко ви кур ото виділи.

Місцеві жителі вказували на способи запобігання вагітності:

На мізинець треба червоне шось таке зав'єзувати, аби не було [дітей – **авт.**]. Єк молода сідає за стіл до повниці, аби вона сіла да чоловікові присіла шось, штанив трошки. Аби довго дітей не було [34].

Традиційно гуцульські сім'ї були великими, мали багато дітей.

Одна дитина – це не дитина, двоє дітей – це дитина, а троє дітей – це вже діти [35].

Єк дає Бог діти, то дає і на діти [36].

Інформатори зазначають, що потрібно виконувати будь-яку забаганку вагітної, бо миші погризуть щось у господарстві того, хто їй відмовив.

Єк я вагіна та скажу: Йой, мені це вдалоса, або я цого хочу. У мене нема грошей. А цей другий ци чоловік ци жінка: А я требую, шо ти вагітна, шо ти калюхата. Меш [миша] має поїсти убраннє у тої людини [37].

За зовнішнім виглядом та поведінкою вагітної намагалися визначити стать майбутньої дитини.

Єкшо дівчинка, то високо живіт, а єкшо хлопчик, то упадає униз. Це таке казали то старші, старі люди. Єкшо дівчинка, то лице вкриває веснюки. Каже: Видай дівчину носит, бо веснюки вкрили. А єкшо хлопчика, то чистеньке лице [38].

Хлопца єк носит, то круглий тут [живіт], а дівчина, знаєте, так широко. Єк дуже файна жінка, не казуєси, то кажут, шо хлопец [39].

Щоб визначити стать дитини, у с. Ільці потрібно було трішки солі непомітно сипнути у волосся вагітної біля скроні. Вважалося, що коли вона незабаром почухає у тому місці, то народить хлопця, якщо ні – дівчинку [41].

Зазвичай жінка намагалася довше приховувати стан вагітності, щоб її ніхто не наврочив, підперезувалася широким поясом, тому дитина народжувалася маленька, квола. Можливо, це вплинуло на появу вірування, яке забороняє приховувати вагітність.

Ліпше би признавала си, бо дитина не хоче борше говорити. Колис були такі пояси широкі і жінка так си втисне, шо кришка тієї дитини. А тепер ніхто не тисне [42].

Подекуди нами були записані лише деякі способи полегшення передпологових мук. Наприклад, вважалося, що у разі важких та довгих переймів, породіллю має поводити за руку «невинне дитя» – для того, щоб прискорити пологи:

Я знаю, шо я пішла до вуйка, а вуйна хоче родити… тай баба туда прийшла дитину брати, та й ходе по хаті, а вони кажут мені, я мала: «А ну, проведи! Проведи, може,

од борше вродить дитину», од я провела бабу посеред хати. Я взєла за руку та як бабу пару раз прішла, та й баба вродила дитину … було єк дитина проведе, то шо та як лекше родить… [43].

Варто зауважити, що більшою повнотою й інформативністю відрізняються матеріали, пов'язані з постаттю баби-повитухи, яку в обстежених селах називають «баба, що діти брала» («брала дитину»), «баба, що пупа в'язала», «баба», «знала брати», «кушерка». Очевидно, що повитухи приймали пологи у обстежених селах ще досить довго після запровадження ФАПів і офіційного акушерства (подекуди, за словами респондентів, впритул до початку 1980-х років) і мали значну повагу та високий соціальний статус серед місцевого населення.

Вона вже особлива, шо вона вміла це робити [44].

Єк мама родила, то була якась така Ельця тай приходила. Бо то дома родили, не йшли туда, навіть цього в моді не було [45].

У с. Рівня, за словами інформантки 1921 р.н., чия мати була повитухою, досі проживають люди, яких вона приймала, і які, відповідно, вважають себе її «онуками» та продовжують поминати під час відповідних календарних поминань [46]. Після пологів повитусі віддячували хустиною, рушником. Дарування повитусі супроводжувалося обрядом «злити на руки», покликаним очистити повитуху.

Повитусі давали ци фустину, так єк подарок рахувати. Вона прийняла, ця мама пару годин – місце це вийшло. Жінка освободиласи від усього. Все мирно, все добре. А було шо й не мирно. Руки миє, дає такий ручник, полотенце таке та й дає мило. Та ця собі помила руки та й помила, а тоді дає цей ручник та й мило. А тоді дає фустину. Та й навіть лікарям дають у лікарні [47].

Однак традиційного українського сюжету про провіщення повитухою долі дитині, що народжується, нам зафіксувати не вдалося.

Інформанти практично нічого не могли сказати про магічні дії, пов'язані з перерізуванням пуповини, закопуванням плаценти.

Місце [ще називають] послінне закопують [48].

Натомість С. Маховською у с. Кривопілля було зафіксовано магічні дії впливу на стать майбутньої дитини за плацентою. Початково такі дії були виконані з коров'ячим місцем:

…ти узми як вона в положици, отелици, а ти місце то у відро старе. Та й узми у жменю фасулі з пшеницев докупи, та й горо́дник. Та й у ба́гно викопай єму та й висип це місце, та й притруси пшеницев із фасулями. Та й зверхі закопай, назад глинов закопай. А ну ж вона вродит теличку. Прийшлося вже корова вродила бичка, і я так зробила. Уродила вже на другий рік є теличка.

Після успішного результату з коровою подібні магічні дії були виконані з жіночою плацентою:

Є у мого Василя, у чоловіка перва сестра – двоюрідна. І має вже штири хлопці, а дівчини не одної … Вагітна п'єтим. Вони враз хотє дівчини. Та й так, що йшла у лі-

карню та й прийшла до нас отут із своєв сестров, бо боїться, що в дорозі (вони уверху жили). І каже мені подзвонити за скору поміч. Я подзвонила. Я кажу, шо жінка буде тут на дорозі, аби показала. Вони кажуть: «Уже їдемо!». Ця пішла на дорогу [сестра], а ця [вагітна] вродила дитину махом. Я від цего нічого не розумію, не докиваю, бо́юся, нічого не знаю. Приїхала скора поміч. Лікар так сі сварив, так крічит: «Чого ви допустили це? Чого? Треба було ско́рше!». А вона ади слаба, нічо не каже. А я вже кажу, шо в неї такі роди, шо то не було коли. Оп'єт хлопа взєли. П'єтий хлопець! Та й він [лікар] уже отуто всьо зробив, ув'язав уже, всьо. Каже мені: «Дайте старого відра». Я да́ла. Він місце у відро і поїхав. А я нагадала за ці фасулі, за цю пшеницю, да городник. Беру це відро з місцем, беру фасулі, пшеницю у руку. Іду в багно, копаю єму – висипала так, єк то від корови. Та й присипала фасулями. Та й так, шо іду й з себе сміюся. Та й відтак завагітніла шестим і вродила дівчину. Ци це так мало бути!? Ци це так помогло!?

У більшості сіл підсушену пуповину зберігають до часу, коли дитина іде в школу, і тоді дають їй розв'язати – вірять, що як «розв'яже пупа», то буде дуже розумна, вправна до різних робіт:

А його [пуп] тримали та казали, шо як розв'єже та дитина, чий пуп, то дуже розумна буде, як розв'єже той пуп [49].

Зберігали [пупа], ето колис і мус мені давали розв'язувать … я мо і підросла, попотім я … розв'язала, а то в голові розв'язується мусить [50].

Маєтси віддавати пуповину. Відтак дитина ця єк виросте, вже понімає. Має ци рік, ци два. В рік ще дурне, а в два ци в три має розв'єзати пупа. Єк воно розв'єже, то кажут: Йой, єке розумне буде [51].

Породавала їм, аби вони роз'єзали. Навзнач [показує, що тримає руки за спиною] треба самому там не дивитись і розв'єзать і тоді тий дитині розв'єзується всяка робота [52].

Авторами даної розвідки була зафіксована інформація щодо уявлення про щасливу долю дитини, перш за все тієї, яка народилася «в сорочці» («сіточка», «оболонка», «мішок»):

…вона си в цему вродила в цій оболонці … лікар то каже: «Це у вас в оболонці, – каже, – в сорочці дівчинка си уродила!» Ну, та й так сказала та й усьо. Єкби я була знала, казали потомо мині жінки, так би сказала: «А Ви мині подайте ти си оболонку!» Тай тре було взєть і тей висушити, ага, наприклад, ідете Ви на базар або Ви їхали тепер суда, шо це дуже щєсливе є, ну, те десь його там поклав в убраннячко, то Вам буде дуже добре, Ви собі приїдете і все Вам добре буде. Ну, наприклад, не Вам, але цій дитині, шо вона з ним си вродила. А я не знала, тої сказали мине оце се, ну, тая правда, шо вона щаслива! Вона щєслива, бо вона і на вроду файна, і файного чоловіка має… ну, та тай жиют файно, тай діті файні, та й діті файно со подружили [53].

Дитина народси у мішку, а у нас казали, шо в сорочці родитси. Така дитина щєслива. Були такі жінки, шо вони тото тримали, шоб то було щєсливе [54].

Важливим для долі дитини був день її народження.

Колис я народиласа на самий Свєтий вечір, казали, шо це буде щаслива дитина [55].

Матеріали, що стосуються післяпологового періоду, є порівняно змістовними – особливо це стосується свідчень про купіль; хрестини; годування та відлучення від грудей; лікування дітей до року тощо.

Першій купелі надавалося особливо великого значення – не лише з гігієнічних, але й апотропейних міркувань. Адже вода в народних віруваннях символізувала силу та чистоту. Щоб дитина росла здоровою, купіль хрестили, додавали до неї різні рослини (ромашку, череду, румнянчик), свячену воду. Інформаторка с. Красноїлля вказала, що після хрещення дитини її деякий час не купали.

Відтак скупают. Ту водичку у шос сиплют, першу водичку, шо дитину купают. Бо це з миром, з водичков свяченов. Кожний раз, коли купают дитину, то і ту водичку сиплют. Ту водичку треба використати, шо перший купіль [56].

Звичайно хтось допомагав породіллі при першому купелі: мати, свекруха, тітка. Пізніше, коли вона здобувала досвід, робила це сама. Купання дитини позначене чималою кількості символів.

Як сонце заходило, а я хотіла мити ввечір, то треба сонце є – воду внести в хату. Шоб ніхто не тівав ту воду. Аби не брати у хату до чогос [57].

А воду не дай Боже не виливати вже на ніч. Бо вже там якісь кажуть нічниці ловлєтси. … під єблінку [яблуньку] добре лити [58]. На квіти висипати, бо то кажуть, шо то гріх висипати дес. Дитина та святая, то рахували, шо то гріх [59].

Купіль виконувала й лікувально-профілактичну функцію.

Дитина плачет. Вона є звихнена. Ви її в кладете в купель, вже величка дитина, вже руку не треба підкладати. Берете лікоть та й коліно та й докупи. Та й так другий бік. Поперчик направ'єєтси [60].

На Гуцульщині, як і по всій Україні загалом, побутували звичаї вшанування матері та новонародженого. Перше обрядове відвідування породіллі у гуцулів називалося «ходили дознавати», «на ро́дини». Традиційно для всієї України це могли робити лише особи жіночої статі, крім тих, які мали менструацію. Чоловіки зазвичай не приходили на такі зібрання:

Є шо чоловіки приходєт. Як чоловік прийде у хату, то єк хлопец, то у чоловіка шєпку хапали. Шоб шєпка хлопцеви була, а ти єк хочеш, то купуй. То вже мусів метати гроші, шоб капелюх забрав [61].

Нині ця традиція починає нівелюватися.

Приходять тепер і чоловіки, колис чоловіки не приходили, це тепер така мода, бо знають, шо дадуть там ще й випити … Тепер сміютси навіть, шо ходять [62].

Обов'язково потрібно було щось приносити породіллі, частіше це були продукти (масло, яйця, мед, печиво, компот, фрукти), аби вона швидше відновила сили. Останнім часом почали приносити гостинці і немовляті:

Теперки несуть шоклади, ігрушки, та хто знає шо таке несут. Понаносять, шо півхати є. Стіл накриваєтса файно, шампанське. Та й так колис угощали [63].

Неодмінним елементом було частування гостей, проте родини не відзначалися особливою пишністю. Вони мали лише засвідчити радість з приводу

народження нової дитини, обдарувати гостинцями породіллю, що можливо має давні корені взаємодопомоги громади.

В Україні віддавна і до теперішнього часу існує переконання, що новонароджену дитину потрібно якнайшвидше охрестити, особливо хвору чи кволу.

Зараз коли хочеш, коли маєш бажання [хрестиш]: чи через тиждень, чи через два, чи через місяць, а бувало, що півроку і рік. А по старих книгах, зараз працює чоловік за старими книгами, і побачив, шо його дід родився одинадцятого числа, а дванадцятого вже був хрещений. Зразу на другий день хрестили … Знаю, шо мене скоренько хрестили, бо мій хресний батько казав, бо це з гір треба було бігти, ти захворіла, мала вмерти, я, каже, так біг з гори, шоб тебе донести ще живою до хресту. То напевно це було дуже скоро [64].

Петро заслаб, до на третий день ми хрестили. Бо умер би нехрещений [65].

За радянської доби, коли християнські обряди потрапили під заборону, гуцули хрестили дітей таємно, досить часто далеко від рідних місць.

То не позволєли, то було за комуністів. Аби так да не дуже виділи [66].

Марічку я хрестила десь у рік і то не тут, а поїхали десь відпочивати далеко і поки вона не зрозуміла, шоб нікому не розказала [67].

І-і-і, були такі, хлопець той вже в Америці, його хрестили в 24 роки. Той тепер такі, але тепер то ніби мало. Церква відкрита. А то тоді були переважно нехрещені [68].

Нині не існує значної поспішності у хрещенні, батьки чекають слушного часу, поки дитинка підросте, щоб гарно виглядала під час обряду.

У піст не хрестять дитину, хіба би вже слаба дитина. Усе ждут аби пройшло, аби хрестини робити. Є шо у півроку хрестять, у рік [69].

Дитину так швидко не хресті, шоб так махом охрестить. Так шо і по півроку чекают, шоб було собі файне та велике. Шиют сорочки та вишивают. Так принесли як кнєгінчина. Бо то дівчинку хрестили [70].

Обряду хрестин передувало вибирання хрещених батьків – кумів, яких у Верховинському районі називають «батько», «матка», для порівняння у Косівському та Надвірнянському – «нанашко» та «нанашка». У краю не збереглося традиції запрошення у куми, вони виглядають досить розмито:

…запросити: «Єкшо би ви хотіли, може би ви пішли мені до хресту потримати малу ци малого за матку або за батька». А вона вже каже: «А чого ні». Бо це відповідати неможна. Це треба йти. Кажуть: «В старости можеш не йти, а дитину до хресту треба» [71].

На практиці відмова від кумівства практично не зустрічалася, траплялися випадки, коли куми не могли бути присутні при хрещенні, але вони однаково вважалися хрещеними батьками.

Можна [відмовитися], але гріх. Усє лишєй, а йди дитину хрести. Є, шо не виходит, то ці домашні записуют. Є тілько крижма подав [72].

У с. Микуличин Яремчанської міськради зазначили подібну аргументацію:

Положено би у хрест увести, но як невідкладне якесь. Бажано би не відмовлятися дитинці. Якби вдруг дитинка померла … І воно вмерло без хресту, то того буде гріх… Треба дитину якнайскорше увести в хрест.

Частіше за кумів беруть родичів, сусідів, гарних друзів, співробітників. За місцевою традицією, яка характерна і для інших регіонів України, хлопцеві краще першою охрестити дівчинку, а дівчині – хлопчика.

Ліпше хлопцеві дівчину аби тримав, а дівчині – хлопця [73].

Єк тримає дівчина хлопця першого, то це файно дуже. І так стараються шоб не йшла дуже у куми дівчатам, але хлопцям [74].

Якщо у минулому існувала лише одна пара кумів, то нині їхня кількість зростає.

Колис пара була. У мене колис був батько й матка. А зараз кладуть, йой. Так як у Ігора нашого то було по чотири пари [75].

Тоді кумів брали мало. Я лиш взєла до Володі батька та матку, а до Олі вже було четверо: дві матки і два батьки було. А у Василько, Василько, май пізніше родивси, було шестеро – по троє. Заре можут брати і десєть пар, пікнадцєть [76].

Жителі краю повідомляють, що коли беруть кілька пар кумів, то серед них виділяється старша – ті, хто першими тримали дитину до хресту.

Хто перший тримает дитину, то є старший кум. Ті вже задні то… [77].

На хрестини куми обов'язково йшли з подарунками, несли свічку та крижмо – шматок білого полотна:

Несут крижмо, ніби, як ідут. Як ідут ту дитину хрестити, то полотно біле купували. Зараз усяке купуют, даже одіж, але кажут, шо має бути полотно біле цій дитині [78].

Батько і матка дають крижми, купуют ще шось дитині. Крижма треба купити, бо на крижма кладут дитину. Цю крижму добре тримати, сорочечку вишити файну йму [79].

Перед тим як іти на хрестини до церкви, дитину клали на піч:

…шоб така дитина була моцна, єк піч [80].

Це може свідчити про оберегову роль родинного вогнища. Традиційно до церкви несе дитину, незалежно від статі, кум. Обряд церковного хрещення відбувався за загально християнським зразком, проте містив значну кількість забобонних звичаїв. Зокрема:

Єк дівчина, то має тримати хлопчика першого, відтак, шо може бути якесь таке нещасливе життє або шо. У цеї матки. Оце хлопчик має тримати дівчинку перший раз, а дівчинка – хлопчика [81].

Усі куми в церкві або тримають дитину по черзі на руках, починаючи зі старших. Інколи складають усі крижми разом, а вже на них кладуть дитинку, яку тримають старші куми, а інші просто тримаються за крижмо.

У с. Зеленому було зафіксовано давнє вірування про передачу дитини через вікно після повернення з церковного хрещення.

Як з церкви приходять хресті дитину, то у вікно подают, аби щаслива була, або довго жила. Несе старша матка і подає у викно мамі. Це коли з церкви. Каже: Аби здорове було, щасливе було, аби довго жило.

Під час хрещення у церкві дитині давалося ім'я. Серед українців побутувало вірування, що гарно обране ім'я має сприяти щастю та добробуту немовляти. Найчастіше гуцули для цього використовували родові імена.

У мого Ігора, у невістки, старий дєдьо був Дмитро, дєдя на своє імнє поклав Дмитра. У цих, шо родивси хлопец, далі поклали Дмитра. Так шо Дмитро, Дмитро, Дмитро. Тепер знов родивси у Дмитра, сина, хлопец, то дідо знову постає, шоб далі класти. З родини шось таке є, шо таке имнє кладут [82].

У мене тато був Василь, у мене син як народився перший, бо я тата любила, то я поклала на татове имнє Василь. А видтак родилася у мене Марійка, а у мене була колис подружка Марійка. А Йван – чоловік у мене був Йван, то вже поклала Йван. А Михайло – тато мого чоловіка був Михайло, то поклала. Мені тоже поклали имня Василина, бо моя мама була Василина, то тато схотів, шоб ще й доньці Василина [83].

Було зафіксовано випадок у с. Красноїлля, коли батькам після смерті першої дитини порадили іншій дати таке ім'я, якого не було у роду. Значного поширення набув звичай називати дитину за церковними святцями.

Коли перед свєтом народився, перед Василієм, то вже кладут Василь, перед Йваном – Йван. Тепер уже у нас трошки дотримуются цього, свєт. Бо кажут: народився з свєтом, має собі покровителя. То вже тепер почєли класти [84].

Зараз пішла мода, шо перед яким святом народився чи в яке свято. Народився перед Володимира, варто би йому поставити Володимира. Вважається, шо як ти переступив ім'я свого святого, тобі в житті буде не вести [85].

Значного розповсюдження у краї набувають подвійні імена, коли поєднуються дві попередні традиції ім'янаречення: родове та церковно-календарне.

Святого звуть Василь, а батьки би хотіли, шоб він був Володимир чи Ігор, чи Валерій чи ще там шо. По-сучасному. А святого не хочуть перейти. Церква дає два імена, церковне, наприклад, Василій-Валерій. В метриці вже пише Валерій, бо хоче шоб постійно його називали Валерій, а церква дає так. Дуже багато є зараз з двома іменами [86].

Інакше обиралося ім'я позашлюбної дитини («байстрюка», «покриточа», «покритенєти», «ко́пела»). У цей процес активно втручався священик, який за церковними книгами давав немилозвучні імена.

Попи давали колис имнє, яке найгірше тий дитині мама якого звеласи. Палагна та Гафія та всєкі такі давни, хаблені [огидні] имня [87].

Священик дозволяв собі, видно так можна було, поставити таке ім'я, якого не було навіть у селі Матрона, там Феоктиста чи ще шо таке. Чи може шось такого святого, який був у релігійних книгах, але про нього навіть люди не знали [88].

Траплялися навіть випадки, зафіксовані у с. Микуличин Яремчанської міськради, коли при офіційному записуванні такої дитини їй не могли визначити по-батькові, а відповідно записували по-матері, зокрема «Юра Аннович».

Незадоволені інформанти і сучасними іменами, які активно беруть для своїх дітей гуцули.

Тепер такі імня, шо я не годна і нагадати [89].

Діана, Ілля, Лук'ян, Давид, Ангеліна, Артур, Рустам, Руслан. Такі з-за границі, якіс німецкі, польскі. Є всякі імена і вони переходять сюда на Україну і кладе своїй дитині [90].

Я ніколи не давала своїм дітям пански імена. А у мене вже, наприклад, Роксолана, і Люда, і Ліда і такі вже всякі, це внуки [91].

Після церковних хрестин на гостину до хати сходилися родичі, сусіди, друзі, знайомі з подарунками. Готувався святковий стіл, який не мав чітко визначених ритуальних страв. За столом відбувалося обдаровування дитини.

Батько бере тарілочку, на тарілочку кладе колач такий, а як нема колача, то і саму тарілочку, та й примовєє: У мене дитина на имнє тай немає в шо обутиси, ци немає оповивача. Таке шось прибріхує, шось приговорює. Тай дают: мечут, мечут, мечут. Намітуют гроші [92].

Досить невиразним нині є обряд очищення породіллі «виводини». На більшості українських територій він здійснюється не раніше ніж за сорок днів після пологів, у обстеженому районі про це нічого не знають.

Можна навіть зразу після лікарні іти виводитиси. Доти неможна ні в церкву такій жінці йти, нічого. Поки не виведетси [93].

Жінка могла сама визначити час, коли йди «до виводу».

До виводу треба йти скоро, але треба аби вона вичистиласи. Вичистиласи, нема крови ніякої, бо це не можна у церкву іти, це гріх, а невиведеному гріх ходити [94].

Частіше виводини поєднували з хрестинами.

Так, шо похрести цю дитину. Тоді цю дитину почерез поріг подає мамі цій. Мама паде на коліна, то він дитину ту благослови, її благослови. Вона береться за фелон, то заводі її у церкву і дитину. Це до виводу. Занесуть, то вже можна ходить у церкву [95].

Записані матеріали засвідчують, що процес грудного годування дитини тривав у середньому від року до п'яти-шести років:

…татив брат … то косив уже на поле, та й маму кликав поза копицу за сіном та й пописсати, та іде далі косить [96].

Часто жінка могла уже народити другу дитину і годувати одночасно двох:

…я свого сина … у три роки … відлучила, уже пішла родити Маріку, єк син лишив, отут у батьків я лишила, то донькі уродила та й вийшла … а я дитини цицьку давати, а він: «Мамочко, дайте дудочки» – один хлопець із одного боку ссе, а дитинку з другого, шо Маріку плекаю … дітина ссала цу цицьку маленька, а це вже так, він, да

так як Маріку вродила, то ще два роки, можна сказать, що п'ять років я крадьма давала, бо Іван, чоловік мене дуже бив за це… [97].

Одним із поширених способів відлучення дитини від грудного годування було намащування чимось грудей, підкладання вовни.

…я відбила від цицькі, але там мастила сажу у цицьку … сажа з окомінка або з шпарґата – ото намащу сметану або в сіль, та й то в сажу, намащу груди, отак та й воно вже возьме та й голосе – та й нема його, не бере в рот [98].

Та була кара з ними: верещит та кричит. Я чорної вовни прикладу на грудь: Ой, ой, гава вкусила. Попестит, гава. Та й сам плачит. А єк ні, то червоної краски там розведу та намащу кінчик: Буба, гава відкусила. Плаче та гонитси за гавою та б'є [99].

Мазают всяким груди, яким часником, шоб гірке [100].

Досить часто намагалися розділити матір і дитину, щоб остання забувалася про годування груддю.

Я знаю, єк я Володю відбивала. Поїхала у полонину, бо там було поле та й худоба. Бо це було в зимі. Я там кутала ту худобу тиждень і потім зійшла. Думаю: Володя малий і вже забуде за це се. Це не годен відбитиси, плаче. Я далі йду в верхи [101].

Коли мама вже вирішила відлучити дитину від грудного годування, то не може пошкодувати дитину і знову годувати, бо це може позначитися на долі дитини.

…то кажуть, шо не можна давати грудей, бо відтак може дитина нещаслива бути … дитя безщесне – не має щєстя. Не можна так робити. То старі люди мені так казали [102].

…дитині шось не везе у життю [103].

Коли дитину переводили на додаткове годування, то праобразом сучасної пляшечки для годування слугував просвердлений на гострому кінці коров'ячий ріг, у який наливали молоко:

Бало, шо онто той не було пипок, так ето такє, шо с корови, ну, роги були, шо вони щібали, та й там та його пропилювали тей край, а там така була дирочка, тай там такой якоїсь шкірки нашиют такє би на ріг, йому й пепку, і оце все рожок сиплют тут молока, то це саме отакє … так й такім кормили, от так їсти давали [104].

Цікаво порівняти, що подібну інформацію знаходимо у Р. Кайндля та А. Онищука – зокрема перший свідчив, що для додаткового годування дитини використовували козячий ріг, просвердлений на гострому кінці, «до якого прикріплюють полотняний мішечок, який мама дає дитині до рота замість груді». За словами ж другого, у вжитку побутував воловий чи коров'ячий ріг [105].

Коли дитині виповнювався рік, виконувався обряд постригин. Хрещений батько частіше стриже хлопчика, а хрещена мати – дівчинку. Вистрижене волосся віддавали на зберігання матері.

Мають сокотити, шоб птаха не взяла на гнізда, краще спалити. Шоб пам'єтав, шоб не зав'єзаний був на голові [106].

Не можна викидати, треба на вогонь кинути. Зато шо може пташка взєти та й понести в гніздо, тай кажуть, шо може померти, а може вічно голова боліти [107].

На перший рік народження батьки прагнули дізнатися про долю дитини, поклавши перед нею різні предмети: що дитина вибере, так і складеться її життя.

Єк вибере ручку, кажут, шо буде якись писар, якись вчитель буде. А єкшо дівчина, то кладуть нитку, це вже буде шваля якас. А шо ще кладут. Та й гроші так, та й чарку кладут. Єкшо дитина потєгнеси за стаканом, йой, це вже п'єница буде [108].

Більшість збирачів та описувачів традиційної культури гуцулів сходилися на тому, що причиною багатьох захворювань, у т.ч., дитячих, був низький рівень особистої гігієни, відсутність профілактики хвороб та загальна антисанітарія. Найпоширенішими дитячими захворюваннями у оповідях наших інформантів виступають такі, виникнення яких було спричинене ірраціональними зовнішніми чинниками – насамперед, «поганими очима», чи «приздріванням» («поробленням»). Як слушно зазначала З. Болтарович, «уроками пояснювали ряд хвороб, часто з зовсім різними симптомами, причину та діагноз яких не могли встановити» [109], що є загалом характерним для традиційних українських вірувань. У першу чергу це стосується неспокійних станів дитини уночі, нервового збудження, плачу, крику тощо. Для того, щоб дитина була «спокійна», її намагалися охрестити якнайшвидше після народження. Коли ж виникали проблеми із нічним безсонням чи енурезом, то немовля, як правило, несли до людини, яка «примовляла», або ж застосовували домашнє лікування, «міняли воду»:

Якшо дитина не може спати, то треба міняти воду – називалося … треба з цеї криниці, де дитина, взяти воду і піти в чужу криницю, там взяти воду. То з теї чужеї криниці треба вилити в свою криницю, а з своєї кирниці в чужу криницю… [110].

Частіше за все, перш, ніж глянути на дитину, потрібно подивитися на нігті, стелю, тричі поплювати і промовляти прості формули, які мали уберегти немовля від уроків.

Щезай, пропадай, моци не май від Настуськи [111].

Тьфу-тьфу на тебе, яке ти ваблене [огидне]. Не казати, ке ти файне, а яке ти хаблене [112].

Яке ти паршиве. Тьфу на тебе, тьфу [113].

Коли хтось дуже потішається малою дитиною, то у відповідь їй можуть сказати:

Цур ти. Камінь тобі в очєх [114].

Для уникнення уроків дитині прив'язували червону ниточку, часник клали в одяг, шпильку приколоти тощо. У свідомості місцевих жителів традиційна медицина ніяким чином не може вплинути на такі хвороби.

Лікарі кажут, шо від уроків нема чого робити [115].

На те лікарі не знають нічого [115].

Коли дитину наврочили, потрібно звертатися до знаючих людей. Вражає те, що практично кожна з інформантів знала способи впливу на хвороби. Найбільш розповсюдженим способом можна вважати «відгашувати вогонь», про який нам розповідали практично у кожному населеному пункті. Пропонує найповніший з записаних варіант такого лікування.

Як шось таке, то я брала і примов'єла. Саме найправильніше грань. Треба брати дев'ять лижок і правильно примов'єти дуже, треба брати дев'ять лижок, голку там класти, чіснок и воду взєти, набрати там з відра чи з чогось, треба брати кожну лижку по дев'ять раз на відлив і казати: Ни дев'ять, ни вісім, ни сім, ни шість, ни п'єть, ни чотири, ни три, ни два, ни один. Кожну лижку так набирати води, отак набрав и туда всипав. Всьо вид себе, всьо навидлі. Тогди тов водов… Треба брати вугля так само, тоже по дев'ять раз кожну лижку. Бо то дуже довго так. Це вже як дуже так погано. Я вже беру так. Однов лижков раз, другов раз … дев'ять раз. И так само вуглинок набираю. Одну лижку не дев'ять, другу – не вісім, не сім, не шість і так далі. Правильно: однов лижков по дев'ять разів. Як ні, то воно тихо там тане, а як зурочене, то воно там пішкає. Це навіть і лікарі признают, дуже признают. Тоді тов водов треба перший раз отак навхрест обмивати личко [показує від лоба до бороди і від щоки до щоки]. Ту воду тоди дати дитині попити три рази, трошечки з лижечки, яка би вона не була малесенька тої води дати попити. Тогди ту воду нести треба і висипати. Наприклад, я висипала на вільху, понесу, виллю так навзнач, навидлю [показує лівою рукою]. Не дивлюси. Звідти я вертаюси, то туда вже не дивлюси. І дитині легше [116].

Інколи замість вугілля використовують спрощену форму відгадування, де замість вугілля використовували сірники. До певних універсалів лікування можна віднести сечу дитини, матері або навіть сторонньої людини, яку використовували від уроків.

Поки підете до примівника, попісяйте у стакан, залийте дитину. Будет видіти. Це перша примівка. Я це зробила і по сьогоднішній день. Поки ви примовите, дитина може умерти [117].

Берут мочем обтирают дитину. Тим мочем дитини. Пелінка мокра, обтер личко – раз [118].

Інколи «міряють землю», немовби відсилають хворобу у землю. Для цього п'яддю навхрест міряють обличчя, а потім землю, промовляючи тричі:

Чим тя породила, тим тя й лічу [119].

Який гість, такий колач. Шось ми дала, то ті відсилаю [120].

Коли дитина перелякалася, її підкурювали бо свяченим зіллям або шерстю того звіряти, якого вона злякалася.

Єк воно си перепудило, то берут свяченого зілля із церкви і підкурити. Шоб між ножки пішов дим і через сорочечку. Це вірна примівка. На Преображеніє зілля, то його тримати, ладон з церкви. Водичков покропити. Так два три рази зробити і так якби руков зняло. Єк дитина перепудила пса, то взєли шерсті і до цого зілля поклали і закурили [121].

Окрім того, вважалося, що причиною хвороби немовляти могла стати поява у домашньому просторі незвичайної людини – або з деякими фізичними вадами (каліки, хворої), або у певному стані – наприклад, жінка під час менструації. Якщо така жінка приходила в хату, де знаходилося нехрещене немовля, вона мала обтерти обличчя дитині полою свого одягу.

Як мала би така жінка прийти, яка ніби була така, то би обтерла личко тай сказала: Я нечиста, а ти чистий [122].

То треба аби жінка брала не цу верхну спідницу, а брати спідну сорочку і треба так навидлі три рази обтерти лице дитині. І казати: Я тебе обмиваю. Тай тоді тий дитині нічого не стаєтси [123].

Якщо ж цього не робилося, то дитина починала хворіти на «рофію» – запалення шкіри, переважно на обличчі, що має вигляд червоних плям та пухирів. Подекуди вважається, що саме дівчина, у якої вперше пішла «місячка», здатна вилікувати дитину, яка «має рофію»:

…тоді шукаєця дівчини такої, шоби вона перший раз мала місячку, та й тов, ну, тов місячку треба дитині личко змивати, стирати та тогди дитині ти ця рофія пропадає. А єк ні – тот може до гробної дошкі бути оця рофія… [124].

Найтяжчою шлунковою хворобою, що часто вражає дітей, вважаються «бабиці», симптомами яких виступають жар, діарея та блювання. Зазвичай для лікування «бабиць» люди зверталися до жінок, які «знали», вміли «примовляти» та володіли методами народної фітотерапії:

То була баба, шо варила ці всі бабиці, такі мала двоє горшєтов маленьких, та й то клала води та й попелу, сіяла, та й на тим примов'єла, та й тоди відразу ці горшєтка перевертала в миску, то баба покойна знала, шо єк дитина має жити, то каже: «Не бійсь», а єк має дитина вмерти: «Кутай ко ти добре, аби сь ко добре кутала», аби не дуже плакало, бо баба знала і такі бабиці варила, шо дитина має умерти, отак [125].

Коли вагітна пролазить крізь завортіниці в огорожі, дитина може захворіти на «тре́душі» – має три ямки на грудній клітці, її корчі беруть, ловить, вона неспокійна. Тоді дитину потрібно нести до баби, яка вміє примовляти.

…ходили да три душі вертіли. Якас баба. Вертіли у дереві свердлом, тоді пшали туди. Він пам'ятає. Мама пішла з ним, бо він голосивси, голосивси. Мама зібралася та й пішла. А ми вже прийшли та й питаємо: Васильку, шо тобі там баба робила? Пхала мене в дирку, – каже. Вона вертіла свердлом, свердла якіс мала. Робила ґноти. Да тими ґнотами забивала ті чопи чи шо. То я не гонна вам сказати. Не виділа на свої очі. Як відвертіли ці тридуші, да пішов д хаті хлопец, хлопец зачав їсти, хлопец зачав краще бути, веселіший, не скаржиться, шо його болить усюда [125].

Ти жинки, шо вміли ворожити, вміли примов'єти та й бере дитину, бере таке росте дерево, єби єблінка, а там є корінне таке. Та ще там видовбає таку ємку тай там собі мама ця та й цеця жінка. Дитину попід це корінне подає мамі цій. Та й каже молитву таку. Та й не дай Боже аби випустити, бо єкшо випустити, то не буде жити [126].

Надзвичайно інформативним є блок міфологічних вірувань і уявлень, що стосуються померлих нехрещених дітей. Відомо, що у традиційній культурі багатьох слов'янських етносів душі померлих нехрещених немовлят вважалися ворожими та небезпечними для людей. Причиною перетворення померлих немовлят на демонічних істот вважалася неможливість переходу їхніх душ до загробного світу. Душі таких дітей не могли перейти до «іншого» світу тому, що вони не отримали за свого короткого життя статусу повноцінної людини (тобто, не були охрещені – і, відповідно, не мали імені, не вміли говорити, ходити, харчуватися людською їжею) тощо [127]. І. Щербак зазначає, що в українському традиційному суспільстві народження дитини сприймалося як поява нової істоти, яка належить «іншому» світові, і тільки за допомогою ритуалу вона включається в суспільство. До хрещення ж дитина вважалася «нечистою» [128]. Більше того, не пройшовши обряду хрещення, тобто не ставши частиною «цього» світу, новонароджена дитина не вважалася людиною. Вона була «чужою», а отже, небезпечною, «нечистою» істотою, що перебуває на межі світів.

З померлими нехрещеними дітьми у народних міфологічних уявленнях пов'язувалося походження таких істот, як потерчата, мавки, русалки. Часто потерчатами (страдчатами, страччуками) вважалися ті діти, які були народжені поза шлюбом і вбиті матір'ю. Так, за матеріалами І. Франка, на Підгір'ї страдчам могли називати дитину, яку дівчина «стратила» і «поховала без хреста». Їх зазвичай ховали на межах, по кутам хати або стайні. Сюжети уявлень про потерчат схожі: вони згруповані навколо терміну їх перебування у межовому статусі потерчати та можливості їх врятувати, символічно охрестивши, інакше вони перетворюються на злих духів чи мавок. Вірили, що вони літали сім (або дванадцять) років і кричали: «Хресту!», благаючи, щоб їх охрестили, або ж тільки на сьомий рік вилітали з могили і просили хреста. Якщо хтось чув плач страдчати і хрестив його, кинувши шматочок хустки чи сорочки на крижму та сказавши формулу «Охрещається раб Божий…», то воно ставало янголом і йшло до Царства Небесного. Найчастіше хлопчикові давали ім'я Іван, а дівчинці – Марія чи Анна [129]. Якщо ж цього не відбувалося, страдча після семи (за деякими джерелами після дванадцяти) років ставало злим духом, «зчєзенником», літало і лякало вночі. Іноді страдчата з'являлися у вигляді лелек чи сорок, хоча могли бути й у образах потвор і привидів [130]. Важливим є те, що у більшості сюжетів наголошується на тому, що потерчаті необхідно дати не лише ім'я, але й щось із одягу дорослих людей. Адже, як зазначає М. Маєрчик, наявність людського тіла у немовляти залежало від одягу. У випадку потерчати, коли померле немовля не вважалося людиною і часто не мало людської подоби, воно ще й не мало тіла взагалі. І символічне надання одягу, тобто хрещення, мало вивести дитину із групи демонів, надати їй тіло [131], а з ним повернути і безсмертя душі.

Можемо стверджувати, що зафіксовані у зазначених селах міфологічні оповіді про померлих нехрещених немовлят характеризуються повнотою та збереженістю традиційних сюжетів – однак відтворюють їх лише респонденти в середньому 60–90-річного віку. Так, чітко розрізняються душі дітей, матері яких зробили аборти або вчинили вбивство новонародженої дитини: «стрчені», «стрчена» дитина, «тратєні» діти, «стрчєта» – назва поширена повсюдно та душі дітей-викиднів: «збігленєта» (села Рівня, Верхній Ясенів, Замагора, Зелене, Ільці), «дитина збігла», «нечісові діти» (с. Хороцево, Рівня). Порівняймо із матеріалами П. Шекерик-Дониківа, записаними на початку ХХ ст. у цій же місцевості: «вна зайде [дівчина завагітніє – ***авт.***], а ни хотіла би си зпокритити, то вбє в собі дитину і вно збігне; така си дитина називає збігленє. Ни одна вчіни та вдуши и де закопає, то така дитина називає ци «стратчє» [132]. Спосіб порятунку таких душ переважно єдиний. Підкреслимо, що ще й досі побутує уявлення про те, що душі цих дітей літають у повітрі, «пищать» і «просять хреста» – тобто можливості бути охрещеним і здобути безсмертну душу. Вважається, що це можна здійснити, зробивши хрестик з трави або відірвавши «щінку» (шнурок, що стягував комір сорочки), чи просто щось від одягу та кинувши його через плече, одночасно промовляючи певне ім'я (у деяких населених пунктах інформанти стверджували, що ім'я не має значення). Подекуди респонденти наголошували на тому, що неприкаяними є лише душі «стрчєт», і саме вони літають у повітрі, плачуть та просять хрещення:

> …не ці [діти], шо умирають, а ті, шо жинкі самі, шо вигонять діти – у нас так казали, шо ті, ті ходят та й плачут. Стрчєта [їх] називали, шо стрчена та дитина. То казали, шо як ти чуєш, шо дитина плаче стрчена, то треба кусок якогось чи сорочки урвати, чи шо – і кинути в ту сторону, шо воно не не мало крижми і воно плаче [133].
>
> …то ти дуже пищут діти, котрі тратєт, шо стратє дитину, тут воно пищіт, там, де хрестити… це кажуть, шо треба шінку рвати... оцей, шо це зав'єзували колись шінки такі… той це рвати та на себе наклати та й казати яке ім'я, чи хлопец, чи дівчина, там, чи Василина, та ци Ніколай, це єк уже, тай тоді вже не чути тої дитини, шо кричіт… вони нехрещені, вони пищют, показуюця, не показуюця, але чути [134].

Інші ж підкреслювали те, що не знаходять спокою та турбують живих саме «збігленєта»:

> Є в нас так багато, шо є діти збігали, шо недоношені були, до неї се так обзивают, така є мінута, така година така, такий день, шо шо воно піщіт уночі, показуєця – багато є такіх дітей. Як отакє се показує, то треба із себе урвати або якусь щітай с тута с шінки, шіночку [з коміру сорочки]… урвати з себе та й дати тий дитині, каже шо: «Єк тебе не охрестив Господь Бог, не охрестив тебе, я тебе охрестю», від мене там якась платинка, чи дать хустечку чи шо тій дитині, бо воно плаче, бо воно голе … єкшо мама покладе ім'я їй, а єк не покладе, то без ім'я буде. Так кажут, шоби, шоб дитина си роде або си збігає, треба їй імня покласти. А є так просто, ну, я можу можит і не упомніти, а як треба: «Най тобі Бог охрестіт, тобі чи Марічка, чи Васильчик», чи шо ж такі попанські ці ті, оце тогди воно має ім'є, то йому лекше жити на тим світі… [135].

…Я чула, як дитина пищєла, я йшла цей, я вже віддана йшла, заміжем, я йшла дорогу і це ніч, то та як вдосвітку, то ми йшли в Косов на базар, у Кути, і так я чую: дитина пищіт. І знаїте, шо я чула – шо то треба шінку рвати… на сороці так кусок, ну, це, аби зарвала сорочку, так я чула, шо, якшо шо маєш шо – рви, кідай і клади імнє дитині. Як хлопчик – клади Ніколай, Гаврило, і єк дівчинка – Марічка, Катеринка, Васютка, усі ті імня покладай… і кинути і імнє, і єк хлопчик, оце як дитина пищіт, то це, оце, розумієте, шо це з маленької дівчини я це пам'ятаю, шо це, і це я уже йой, мала десь за сорок років, я цего стила. …і кінула, кінула, бо то навіть не зав'язувала я собі отак блузочку, сорочку. І шо Ви думаєте – перестала. То такі, шо ни, ни ничасні родіца, то це плачут, шо вони нипохрищені [136].

…си збігленєта, то були… то так кажуть, шо треба хрестити, то, бо чують, шо плаче… треба виказати «Отче Наш», та й «Богородице», та й «Вірую» та й кинути кусок – або шось із себе кінути, або, немає крижми – крижму найти й хрестик, – то це треба кинути йому, аби воно мало [137].

У деяких текстах вимальовується цілком конкретна прив'язка появи душ «збігленєт» у просторі існування людини до народного календарного циклу:

Єк збігає … єк вже є то, то це такє кажуть, на Йвана, шо це діти ходють, шо вони нехрещені: «Бог дай мама, непрощєна, що я вмерла нехрещена» – і дівчєта співают … а хлопчики співают: «Бог дай, тато непрощєний, шо я умер нехрищєний», – такє люди казали, шо чули, слухали на Івана та як то типери… [138].

Страчували, то вони, ці діточки на розигри, хіба пробіг той понеділок, сходилися до купи та й то, ніби так чоловіка яко самотний, загулювали. То раз чоловіка одного загулили, то як пішов … то на розигри то казали, шо вони співают та й можут чоловіка узєть та з собою ко несе, те ж чоловік взєв коло себе чіснок, та й було оделєн-зіллє … йому нарадили жінки старші, би це все коло себе мав, та вони не возьмуть його. Оцей ліг спати, тей, вони се межи каже, шо щє й за руки, тай так у коло лісу, і поди ночи в лісі … та й співають собі так, шо: «Якби не лук, чіснок, не оделєн зіллє, ми, мамка синка породила, ми би його і з'їли», шо з'єли би його, бо не було через цей приступити … це чоловік, шо ніби-то ліг спать. А вложив коло себе чіснок та одилєн-зілля оце, аби не чіпали його, бо вони боєлись цього. Це шо на це не пішли. Вони співали, то він цю співанку розказував, то чули, – мама так каже, шо за щє давно-давно це розказували, то я це пам'ятаю, шо вони так співали, це то за то, в мене були збігленєта – та як нечісові діти… [139].

Зазначимо, що уявлення про появу душ померлих нехрещених дітей з «того світу» у конкретні періоди народного календаря притаманні не лише локальній гуцульській міфологічній традиції, вони поширені й у інших регіонах України – зокрема на Поділлі, Закарпатті, у деяких місцевостях Полісся тощо. Крім того, виразна сезонна активність з прив'язкою до певних свят народного календаря характерна і для інших міфологічних персонажів – у першу чергу, русалок, мавок і відьом.

Підсумовуючи вищесказане, узагальнимо, що сучасні прикмети, вірування, звичаї, пов'язані з народження та першим роком життя дитини на Верховинщині характеризуються певним спрощенням основних форм у зв'язку із редукцією комплексу родильної обрядовості загалом. Його можна розділити на дві

взаємопов'язані групи. До першої відносяться вірування й обряди, пов'язані з вагітністю та народженням дитини, які покликані забезпечити успішні пологи, здоров'я породіллі та немовляти. Останнім часом зменшується питома вага прикмет, повір'їв, вірувань, особливо ірраціонального характеру, хоча окремі з них продовжують зберігатися. До другої відносимо прийняття новонародженого у сім'ю та громаду – це родини, хрещення, вибір імені дитини, хрестини, пострижини в перший рік життя тощо. Ця група містить значну кількість різноманітних варіантів – як релігійних, так і світських, які досить часто містять ще низку дохристиянських елементів. Значну частину другої групи складають вірування пов'язані з лікуванням дитячих хвороб, міфологічними уявленнями про померлих нехрещених дітей. Загалом, звичаї та вірування гуцулів Верховинщини, пов'язані з народженням дитини, і донині зберігають локальні особливості на загальноукраїнському тлі.

Джерела та література

1. *Гаврилюк Н.К.* Картографирование явлений духовной культуры (по материалам родильной обрядности украинцев). – К., 1981. – 279 с.
2. *Боряк О.* Баба-повитуха в культурно-історичній традиції українців: між профанним і сакральним. – К., 2009. – 400 с.
3. *Щербак І.М.* Діти в обрядах та віруваннях українців XIX – початку XX ст. (статевовіковий аспект традиційної культури). Автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. іст. наук. – К., 2004. – 18 с.
4. *Аксьонова Н.В.* Міфо-ритуальні основи дитячих ігор (на матеріалах Слобожанщини кінця XIX –початку XX ст.) : автореф. дис. … канд. іст. наук. – К., 2007. – 20 с.
5. *Гребеньова В.О.* Дитяча субкультура українців другої половини XX – початку XXI ст. (на матеріалах Вінниччини) : автореф. дис. … канд. іст. наук. – К., 2011. – 19 с.
6. Народна культура українців: життєвий цикл людини. Т. 1. Діти. Дитинство. Дитяча субкультура. – К., 2008. – 400 с.
7. *Зубрицький М.* Стратчата, страччуки // Житє і слово. Вістник літератури, історії і фольклору. – Т. IV. – С. 361.
8. *Кайндль Р.* Гуцули: їх життя, звичаї та народні перекази. – Чернівці, 2000. – С. 11–17.
9. *Онищук А.* З народнього життя гуцулів. І. Родини і хрестини та дитина до шестого року життя // Матеріяли до української етнольогії. – Т. XV. – Львів, 1912. – С. 90–113.
10. *Шекерик-Доників П.* Родини і хрестини на Гуцульщині (В селі Головах і Красноілі Косівського пов.) // Матеріяли до української етнольогії. – Т. XVIII. – Львів, 1918. – С. 36–122.
11. *Шухевич В.* Гуцульщина. III ч. XI. Родини // Матеріяли до української етнольогії. – Т. V. – Львів, 1902. – С. 1–10.
12. *Сявавко Є.І.* Сімейна обрядовість // Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження. – К., 1987. – С. 302–305.
13. *Бігусяк М.В.* З лексики родильного обряду у гуцульських говірках // Український діалектологічний збірник. – К., 1997. – С. 293–301; *Вона ж.* Лексика традиційних сімейних обрядів у гуцульському говорі : автореф. дис. … канд. філолог. наук. – Івано-Франківськ, 1997. – С. 12–13.
14. *Холмчак Л.* Лексика родильної обрядовості в південно-західному та північному наріччях: власне пологовий етап // Волинь-Житомирщина. – 2010. – № 22 (II). – С. 372–380.
15. Записано Ю. Буйських 5.07.12 у с. Зелене Верховинського району Івано-Франківської обл.[2] від Марії К., 1929 р.н.

2 Оскільки переважна більшість обстежених сіл знаходиться у Верховинському районі Івано-Франківської обл., то надалі вказано в паспорті район лише у тих селах, які відносяться до інших районів цієї ж області.

16. Записано Ю. Буйських 3.07.12 у с. Верхній Ясенів від Ольги, 1967 р.н., родом із с. Рівня.
17. Записано Ю. Буйських 3.07.12 у с. Верхній Ясенів від Василини Василівни, 1934 р.н.
18. *Кайндль Р.* Гуцули: їх життя... – С. 12.
19. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
20. Записано О. Васянович 21.07.12 у с. Ільці Хлопинюк А., 1935 р.н., родом із с. Річка Косівського району.
21. Записано О. Васянович 2.07.12 у с. Криворівня від Зеленчук В., 1954 р.н., родом із с. Верхній Ясенів.
22. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт. Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
23. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
24. Записано О. Васянович 21.07.12 у с. Ільці Хлопинюк А., 1935 р.н., родом із с. Річка Косівського району.
25. Записано О. Васянович 2.07.12 у с. Криворівня від Зеленчук В., 1954 р.н., родом із с. Верхній Ясенів.
26. *Фрэзер Дж. Дж.* Золотая ветвь: Исследование магии и религии. – М., 1980. – С. 31.
27. Записано О. Васянович 21.07.12 у с. Ільці Хлопинюк А., 1935 р.н., родом із с. Річка Косівського району.
28. Записано О. Васянович 2.07.12 у с. Криворівня від Зеленчук В., 1954 р.н., родом із с. Верхній Ясенів.
29. Записано О. Васянович 21.07.12 у с. Ільці Хлопинюк А., 1935 р.н., родом із с. Річка Косівського району.
30. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
31. Записано О. Васянович 4.07.12 у с. Устеріки від Танасійчук М., 1937 р.н.
32. Записано О. Васянович 21.07.12 у с. Ільці Хлопинюк А., 1935 р.н., родом із с. Річка Косівського району.
33. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
34. Записано О. Васянович 4.07.12 у с. Устеріки від Танасійчук М., 1937 р.н.
35. Записано О. Васянович 2.07.12 у с. Криворівня від Зеленчук В., 1954 р.н., родом із с. Верхній Ясенів.
36. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
37. Записано О. Васянович 2.07.12 у с. Криворівня від Зеленчук В., 1954 р.н., родом із с. Верхній Ясенів.
38. Записано О. Васянович 21.07.12 у с. Ільці Хлопинюк А., 1935 р.н., родом із с. Річка Косівського району.
39. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
40. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
41. Записано О. Васянович 21.07.12 у с. Ільці Хлопинюк А., 1935 р.н., родом із с. Річка Косівського району.
42. Записано О. Васянович 21.07.12 у с. Ільці Хлопинюк А., 1935 р.н., родом із с. Річка Косівського району.
43. Записано Ю. Буйських 3.07.12 у с. Верхній Ясенів від Василини Василівни, 1934 р.н.
44. Записано О. Васянович 2.07.12 у с. Криворівня від Зеленчук В., 1954 р.н., родом із с. Верхній Ясенів.
45. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
46. Записано Ю. Буйських 3.07.12 у с. Рівня від Чупринчук А., 1921 р.н.
47. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
48. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
49. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
50. Записано Ю. Буйських 3.07.12 у с. Рівня від Чупринчук А., 1921 р.н.
51. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
52. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
53. Записано Ю. Буйських 2.07.12 у с. Криворівня від Кіщук М., 1932 р.н.
54. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
55. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
56. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
57. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
58. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
59. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
60. Записано О. Васянович 4.07.12 у с. Устеріки від Танасійчук М., 1937 р.н.
61. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
62. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
63. Записано О. Васянович 4.07.12 у с. Устеріки від Танасійчук М., 1937 р.н.
64. Записано О. Васянович 2.07.12 у с. Криворівня від Зеленчук В., 1954 р.н., родом із с. Верхній Ясенів.
65. Записано О. Васянович 4.07.12 у с. Устеріки від Танасійчук М., 1937 р.н.
66. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
67. Записано О. Васянович 2.07.12 у с. Криворівня від Зеленчук В., 1954 р.н., родом із с. Верхній Ясенів.

68. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
69. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
70. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт. Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
71. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
72. Записано О. Васянович 21.07.12 у с. Ільці Хлопинюк А., 1935 р.н., родом із с. Річка Косівського району.
73. Записано О. Васянович 21.07.12 у с. Ільці Хлопинюк А., 1935 р.н., родом із с. Річка Косівського району.
74. Записано О. Васянович 4.07.12 у с. Устеріки від Танасійчук М., 1937 р.н.
75. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
76. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
77. Записано О. Васянович 4.07.12 у с. Устеріки від Танасійчук М., 1937 р.н.
78. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
79. Записано О. Васянович 21.07.12 у с. Ільці Хлопинюк А., 19. р.н., родом із с. Річка Косівського району.
80. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
81. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
82. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
83. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
84. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
85. Записано О. Васянович 2.07.12 у с. Криворівня від Зеленчук В., 1954 р.н., родом із с. Верхній Ясенів.
86. Записано О. Васянович 2.07.12 у с. Криворівня від Зеленчук В., 1954 р.н., родом із с. Верхній Ясенів.
87. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
88. Записано О. Васянович 2.07.12 у с. Криворівня від Зеленчук В., 1954 р.н., родом із с. Верхній Ясенів.
89. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
90. Записано О. Васянович 4.07.12 у с. Устеріки від Танасійчук М., 1937 р.н.
91. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
92. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
93. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
94. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
95. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
96. Записано Ю. Буйських 2.07.12 у с. Криворівня від Кіщук М., 1932 р.н.
97. Записано Ю. Буйських 7.07.12 у с. Замагора від Анни Семенівни, 1935 р.н
98. Записано Ю. Буйських 7.07.12 у с. Замагора від Анни Семенівни, 1935 р.н.
99. Записано О. Васянович 4.07.12 у с. Устеріки від Танасійчук М., 1937 р.н.
100. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
101. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
102. Записано О. Васянович 4.07.12 у с. Устеріки від Танасійчук М., 1937 р.н.
103. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
104. Записано Ю. Буйських 2.07.12 у с. Криворівня від Кіщук М., 1932 р.н.
105. Кайндль Р. Гуцули: їх життя... – С. 15; *Онищук А.* З народнього життя… – С. 115.
106. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
107. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
108. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови
109. Болтарович З.Є. Народне лікування українців Карпат кінця XIX – початку XX ст. – К., 1980. – С. 23–24.
110. Записано Г. Бондаренко та Ю. Буйських 8.07.12 у с. Ільці від Малиновської І., 1931 р.н.
111. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
112. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
113. Записано О. Васянович 2.07.12 у с. Криворівня від Зеленчук В., 1954 р.н., родом із с. Верхній Ясенів.
114. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
115. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
116. Записано О. Васянович 21.07.12 у с. Ільці Хлопинюк А., 19. р.н., родом із с. Річка Косівського району.
117. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
118. Записано О. Васянович 4.07.12 у с. Устеріки від Танасійчук М., 1937 р.н.

119. Записано О. Васянович 22.07.12 у с. Красноїлля від Сінітович М., 1936 р.н., родом із с. Голови.
120. Записано О. Васянович 21.07.12 у с. Ільці Хлопинюк А., 19. р.н., родом із с. Річка Косівського району.
121. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
122. Записано О. Васянович 4.07.12 у с. Устеріки від Танасійчук М., 1937 р.н.
123. Записано О. Васянович 8.07.12 у смт Верховина від Гаврищук Г., 1934 р.н.
124. Записано О. Васянович 5.07.12 у с. Зелене від Янушевської В., 1948 р.н.
125. Записано Ю. Буйських 7.07.12 у с. Замагора від Анни Семенівни, 1935 р.н.
126. Записано Ю. Буйських 7.07.12 у с. Замагора від Анни Семенівни, 1935 р.н.
127. Виноградова Л.Н. Народная демонология и мифо-ритуальная традиция славян. – М., 2000. – С. 78.
128. Щербак І. Давній український обряд поховання тих, хто помер у «невижитому віці» // Народна творчість та етнографія. – 1998. – № 5-6. – С. 110.
129. Зубрицький М. Стратчата, страччуки… – С. 361; *Франко І.* Людові вірування на Підгір'ю // Етнографічний збірник. – 1898. – Т. V. – С. 216.
130. Гнатюк В. Нарис української міфології. – Львів, 2000. – С. 134; *Зубрицький М.* Стратчата, страччуки… - С. 361; *Франко І.* Людові вірування на Підгір'ю… – С. 216.
131. Маєрчик М. Одяг як символічне тіло (на матеріалах української традиційної культури) // Тіло в текстах культур. – К., 2003. – С. 69–70.
132. Шекерик-Доників П. Родини і хрестини… – С. 121.
133. Записано Г. Бондаренко та Ю. Буйських 8.07.12 у с. Ільці від Малиновської І., 1931 р.н.
134. Записано Ю. Буйських 3.07.12 у с. Верхній Ясенів від Василини Василівни, 1934 р.н.
135. Записано Ю. Буйських 7.07.12 у с. Замагора від Анни Семенівни, 1935 р.н.
136. Записано Ю. Буйських 4.07.12 у с. Хороцево від Ганни М., 1927 р.н., родом із с. Білоберезка.
137. Записано Ю. Буйських 5.07.12 у с. Зелене від Зеленчук К., 1936 р.н.
138. Записано Ю. Буйських 6.07.12 у с. Бистрець від Параски Б., 1935 р.н.
139. Записано Ю. Буйських 3.07.12 у с. Рівня від Чупринчук А., 1921 р.н.

Буйских Ю.С., Васянович О.О. **Трансформация традиционной культуры гуцулов Верховины: ребенок первого года жизни**

В статье, на основе полевого материала, исследуется традиционная культура гуцулов Верховины и ее изменения на примере комплекса родильной обрядности и первого года жизни ребенка. Рассматриваются дородовые магические действия обеспечения счастливого рождения и дальнейшей жизни ребенка. Освещено послеродовой период родильного обряда: родины, имя наречение, крестины, «постpижины» и т.д. Должное внимание также уделяется анализу мифологических верований и представлений, связанных с судьбой ребенка и умершими некрещеными детьми.

Ключевые слова: ребенок, трансформация, родини, родильная обрядность, мифология.

Buyskykh Yu.S., Vasyanovych O.O. **The transformation of the traditional culture of Hutsul Verhoviny: a child of the first year of life**

The article is based on the large amount of empiric data, recorded in Verkhovyna region among the Hutculs subethnic group. It investigates the traditional culture of Hutculs and its transformations basing at the example of childbirth complex of rites and customs which includes also the first year of child's life. Pre-delivery magic acts are researched as well. After delivery period of childbirth rites is enlighten. A relevant attention is also paid for the analyses of mythological beliefs and notions connected with the destiny of a child and dead non-baptized children.
140. Keywords: a child, transformation, childbirth, childbirth rites, mythology.

Подано до друку: 24.09.2013 р.